

EXPRESII FRAZELOGICE IN LIMBILE FRANCEZA SI RUSA

*Lect. univ. Maria OLTEAN
Asist. univ. Cornelia AXINTE*

A cunoaste o limba straina nu inseamna a invata mecanic cuvinte si expresii pe care le gasim in orice dictionar, nici „a inghiti” reguli de gramatica, aride in felul lor. O invatare pur mecanica nu va ajuta nimanui. Dimpotriva, a invata o limba straina si cu sufletul, nu numai cu mintea, cu puterea de a retine si reda mecanic, inseamna sa incerci sa cunosti pe cât posibil viata poporului respectiv, adica sa-i cunosti istoria, cultura si civilizatia, obiceiurile si datinile, viata de zi cu zi. Ori, pentru ca nu toti studentii au avut, cel putin deocamdata, posibilitatea de a vizita tara a carei limba o studiaza, sa traiasca o perioada de timp alaturi de poporul respectiv, trebuie sa apelam la mijloacele pe care le avem la indemâna pentru a intra in „atmosfera”.

Daca fiecare limba reprezinta un sistem propriu si diferit de analiza si de organizare a experientei umane, realitatile pe care se grefeaza un sistem lingvistic prezinta particularitati specifice comunitatii lingvistice respective. Pe lânga deosebirile de ordin geografic, conditiile de viata ale fiecărei comunitati sunt determinate de situatia sociala, obiceiuri, civilizatie in general. Or, realitatile specifice reflectate in limbaj constituie pentru un cursant strain o dubla dificultate: de ordin lingvistic si de ordin notional. Prin urmare, materialul de limba folosit in scopuri didactice va trebui integrat in situatii specifice poporului respectiv, ceea ce va permite cursantului sa fie in contact direct cu realitatile poporului a carui limba o studiaza. Putem apela aici la afirmatiile profesorului Martinet¹ care spunea ca a invata o limba straina nu inseamna sa pui etichete noi pe realitati cunoscute, ci sa te obisnuiesti sa analizezi obiectul comunicarii lingvistice, pentru ca fiecare limba corespunde unei organizari particulare a datelor.

Limba este un sistem organizat in care toate unitatile sunt interdependente, deci intelesul unui cuvânt este determinat de existenta unui context. Normal este ca studentul sa-si formeze deprinderile de intelegere si de exprimare in planul limbii vorbite, uzuale, deci materialul lingvistic folosit trebuie sa apartina acestui registru. Vorbind despre context, Osgood² indica patru tipuri de context, fiecare din ele fiind extrem de importante:

- context neverbal intern – cel compus din stari emotionale si motivationale care determina alegerea cuvintelor si a tonului vocii, (utilizarea inregistrarilor audio si video originale ne este de un real folos);

- context verbal intern – sau verbalizarea determinata de simbol, indica atitudinea fata de obiect. Este aici vorba de cuvinte si expresii specifice unei anumite limbi, strâns legate intre ele, si care trebuie invatate ca atare, pentru a realiza o buna intelegere a limbii respective;

- context neverbal extern – sau matricea situationala totala, cuprinde expresia fetei, gesturile vorbitorului asociate la obiecte sau activitati si care sunt realmente in strânsa legatura cu cultura poporului a carui limba o studiem;

- context verbal extern – duce la clarificarea sensului in context, cu conditia ca studentul sa fie familiarizat cu cuvintele folosite si sa cunoasca structura limbii studiate.

Imbinarea acestor patru factori duce la posibilitatea unei conturari mai precise a intelesurilor, mai ales atunci când situatia implica si aluzii culturale.

Deci pentru a-si imbogati cunostintele de limba, studentii trebuie incurajati sa citeasca cât mai multe materiale originale pentru a se familiariza cât mai bine cu cultura si cu modul de gândire ale

¹ A. Martinet „Eléments de linguistique générale”, A. Colin, 1963, p.16

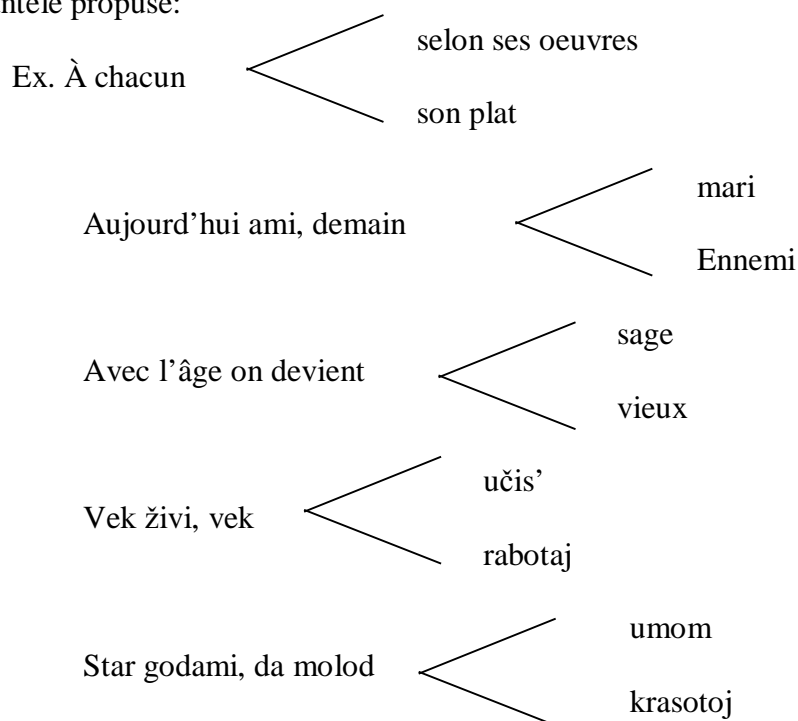
² Osgood, C. E. „Method and Theory in Experimental Psychology”, New York, Osford University Press, 1953

comunitatii respective. Dar, acest lucru se poate realiza si la clasa, prin utilizarea unor materiale alese cu grija care sa ne ajute fie la introducerea de noi cuvinte si expresii des utilizate de vorbitorii nativi, fie la fixarea unor probleme de gramatica pe care tocmai am constatat ca nu sunt bine intelese. Tocmai in acest sens ne-am gândit sa ne oprim asupra unui lucru aparent banal, dar care ofera un câmp de lucru extrem de eficace: proverbele. Sa nu uitam ca fiecare limba abunda de proverbe, zicatori, sloganuri, fraze emise de oameni celebri, care ramân in memoria colectiva a unui popor, caracterizându-l. Daca, utilizând la clasa proverbele vom beneficia de rezultate deosebite in imbogatirea sau fixarea cunostintelor studentului sa nu uitam ca, in acelasi timp, solicitam creativitatea, imaginatia sau logica acestuia; efortul pe care studentul il va face nu va fi deosebit, poate tocmai datorita metodelor de lucru, adesea ludice, care vor genera, de ce nu, buna dispozitie a acestuia si a celor din jur.

O alta problema care nu trebuie neglijata, este aceea ca proverbul face parte din limbajul uzual (sa nu uitam ca o limba este in continua miscare, transformare), ca face referire directa la realitatile sociale, deci este purtator de elemente culturale si de civilizatie, care trebuie sa fie intelese de catre studenti.

Ne-am gândit sa ilustram toate cele mai sus mentionate prin exemplificare; iata deci câteva tipuri de exercitii – pornind bineinteles de la proverbe -, exercitii care vor atrage atentia studentilor, fara a face referire directa la scopul propus de tema de lucru.

1. Reconstituirea proverbului: se da prima parte a acestuia, iar studentii vor alege urmarea din variantele propuse:

2. Gasirea unor echivalente a unor proverbe românesti in limba straina si invers:

Ex. Vorba zboara, scrisul ramâne

Les paroles s'envolent, les écrits restent.

Ochii care nu se vad se uita

Loin des yeux, loin de coeur.

Tacerea e de aur

Slovo – srebro, molčan'e – zoloto.

Jazyk moj – vrag moj.

Ex. L'homme passe et l'oeuvre reste

Apa trece, pietrele ramân.

Les oiseaux de même plumage s'assemblent sur même rivage.

Cine se aseamana se aduna.

Povtoren'e – mat'učenija

Repetitia este mama invataturii.

Jazyk moj – vrag moj

Daca taceai, filosof ramâneai.

3. Crearea de noi proverbe, pornind de la cuvinte date:

Ex. À chaque mal son remède.

À chaque pays

À chaque question

Tel père, tel fils.

Tel maître

Telle vie

Čtenie – vot lučšee učenie.

Učenie -, neučenie – t'ma.

4. Inlocuirea cuvintelor gresite din proverbele date, cu cele corecte:

Ex. L'argent n'a pas de couleur.

Devoir c'est pouvoir.

La nuit, tous les chiens sont gris.

He zoloto krasit čeloveka, a čelovek mesto.

Ran'se vstaneš' bliže budeš'.

La toate aceste exemple, studentii – care in principiu cunosc cuvintele – trebuie totusi sa caute in dictionarul cu expresii sau proverbe varianta corecta in limba tinta.

5. Distribuirea unui numar de proverbe in limba româna si in limba straina, urmând a cere studentilor sa gaseasca proverbele cu acelasi sens.

Ex. Pacatul marturisit este pe jumatate iertat.

Vorba dulce mult aduce.

Binele cu bine se rasplateste.

Vinul il bei de bun si el te face nebun.

Banii nu au miros.

Nu haina il face pe om.

Bien cherche le bien.

L'argent n'a pas d'odeur.

Peché avoué est demi pardonné.

Plus fait douceur que violence.

La robe fait l'homme.

Le boire entre et la raison sort.

Nu tot ce straluceste este aur.

Nu haina il face pe om.

Omul sfinteste locul.

Din greseli invata omul.

Nu lasa pe mâine ce poti face azi.

Ne vsjo to zoloto, što blestit.

Po odežde vstrečajut, po umu provožajut.

Ne mesto krasit čeloveka, a čelovek mesto.

Na ošibkach učatsja.

Ne otkladyvaj na zavtra, to čto možno sdelat' segodnja.

Dar in urmatoarele exemple, problema este mai complicata:

Ex. Ou l'hôtesse est belle le vin est bon – studentii cunosc substantivul „hôteŝse” cu sensul de stewardesa, or aici apare cu sensul de „hangita”, deci contextul le va indica varianta corecta.

Quand les brebis enragent, elles sont les pires que les loups.

Čto napisano perom, togo ne vyrubiš' toporom.

Kto včera solgal, tomu i zavtra ne poverjat.

Va obliga studentii la munca cu dictionarul, deci munca independenta, pentru a gasi cuvintele necunoscute.

In ceea ce priveste reactualizarea cunostintelor de gramatica, iata câteva exemple de exercitii, semnificative din acest punct de vedere.

La limba franceza:

Quand les brebis enragent, elles sont les pires que les loups – se verifica gradele de comparatie ale adjectivelor.

Quand le vase est trop plein, il faut qu'il déborde – utilizarea modului subjonctiv impus de verbul falloir.

Quand parler d'autrui tu voudras, regarde-toi, tu te tairas – utilizarea imperativului si formarea viitorului verbelor neregulate.

Si on l'envoyait à la rivière, il n'y trouverait point d'eau – folosirea regulii SI conditional si a pronumelor personale complementate sau pronumelor adverbiale.

La limba rusa:

Star godami, ga molod umom – se verifica forma scurta a adjectivului si utilizarea substantivelor la cazul instrumental.

Vek živi, vek učis' – utilizarea imperativului.

Bez terpen'ja net učen'ja – utilizarea genitivului dupa negatie si dupa prepozitie.

Si exemplele ar putea continua, pentru ca bogatia in lexic si in probleme de gramatica a proverbelor este nelimitata. Ramâne la latitudinea fiecaruia de a utiliza când si cum crede diversitatea de proverbe in limbi straine, pentru a completa in mod fericit lectia la clasa. Si pe lânga faptul ca ne vom atinge scopul propus in functie de tema aleasa, vom fi si martorii satisfactiei studentului care va realiza ca intr-adevar poate aplica in practica cele invatate anterior, sau realizeaza ca cunoaste cu adevarat limba straina studiata.

Am putea sa ne referim putin la modul in care diverse expresii, proverbe, au aparut intr-o limba sau alta. Spre exemplu: - sunt situatii in care expresii frazeologice identice (sau foarte asemanatoare) ca inteles si forma trebuie sa fie foarte vechi, neputându-se stabili limba in care au aparut mai întâi si din care apoi s-au propagat, uneori la mari distante, devenind un fel de internationalism frazeologic:

Rom. A cauta acul in carul cu fân.

Fr. Chercher une aiguille dans une botte de foin.

Rusa Iskat' igolku v stoge sena.

Alteori, factori de ordin lingvistic sau extralingvistic sugereaza limba din care au patruns anumite expresii frazeologice, devenite ulterior comune mai multor limbi:

Rom. A lua (a apuca) taurul de coarne.

Fr. Prendre le taureau par les cornes.

Rusa Vzjat' byka za roga.

Un indiciu de ordin extralingvistic sugereaza ca expresia a luat nastere undeva in apusul Europei, intr-o regiune unde se practica coridele.

Expresii biblice care au patruns odata cu raspândirea creștinismului:

Rom. Ca in sânul lui Avram.

Fr. Dans le sein d'Abraham.

Rusa V lone abramovom.

Rom. Ochi pentru ochi si dinte pentru dinte.

Fr. Oeil pour oeil et dent pour dent.

Rusa Oko za oko, zub za zub.

Expresii mostenite de popoarele europene din antichitatea greco-latina:

Rom. A straluci prin absentă.

Fr. Briller par son absence.

Rusa Blistat' svoim otsutstviem.

De origine sigura franceza sunt atât în româna cât și în rusa expresii ale scriitorilor sau altor oameni de seamă francezi. Este vorba de așa zisele „Krylatye slova”:

Blaise Pascal – (avoir) place au soleil
(a avea) un loc sub soare
mesto pod solncem

Voltaire – le meilleur de mondes possibles
Lučšij iz mirov

Expresii medievale vest europene:

Toate drumurile duc la Roma.

Vse dorogi vedut v Rim.

Inclusiv această referire la originea unor expresii, face apel la cunostintele de cultură și civilizație ale studenților, care trebuie să fie preocupați realmente de limba străină pe care o studiază. Aici am face o scurtă trecere în revista asupra modului în care limba franceză, datorită situației politico-sociale din anumite perioade, a influențat și a îmbogățit lexicul altor limbi, în cazul nostru limba rusă și limba română.

Dacă ne referim la limba rusă, vom remarca o caracteristică izbitoare a limbii ruse literare din secolul XIX și începutul secolului XX: folosirea pe scară largă a unor expresii frazeologice preluate tale quale din limba franceză. Acest lucru se explică prin structura claselor sociale suprapuse din Rusia țaristă. Se știe că în cercurile nobile rusești, franceza

s-a bucurat de o mare atenție, fiind cultivată intensiv și considerată un semn de distincție socială (numeroase pasaje în limba franceză găsim în romanul lui L. N. Tolstoi „Război și pace”).

În Țările Române, calea principală a asimilării de termeni ai exprimării franceze, a fost grație marii asemănări dintre limba română și limba franceză, dar termenii au fost traduși:

Ex. franceza „à discretion” folosit de persoane instruite din Rusia tale quale, dar tradus în română „la discreție”;

franceza „air de supériorité” folosit în Rusia ca atare, dar în română „aer de superioritate”.

În operele lui Pușkin, Turgheniev, Dostoevski, Tolstoi, întâlnim exprimarea comparației cu ajutorul elementului „à la” de origine franceză, pe care-l întâlnim și în română: à la carte, à l’aveugle, à la russe, à la grecque, à la anglaise.

Note bibliografice

[1] „*Le français dans le monde*” nr.284, oct. 1996

[2] ROMAN, D. „*Indrumari metodice pentru predarea limbii și literaturii franceze*”, Universitatea Cluj- Napoca, 1984

[3] GORUNEANU E., „*Dictionar de proverbe francez-român*”, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975

[4] RIVENS, M. WILGA, „*Psihologul și profesorul de limbi străine*”, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971

[5] SARAS M., SFICHI, E., „*Indrumator metodic pentru predarea limbii franceze în școala generală*”, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975

[6] V. P. ŽUKOV, „*Sko’nyj frazeologičeskij slovar’ russkaga jazyka*”, Moskva, 1980, izd. „Prosveščenie”